

2-6-21

དེ་ནས་ཡང་དྲང་སྲོང་རིག་པའི་ཡེ་ཤེས་ཀྱིས་འདི་སྐད་ཅེས་གསུངས་སོ། །ཀྱེ་དྲང་སྲོང་ཆེན་པོ་ཉོན་ཅིག།

Then again Sage **Rig pa'i ye shes** (Rigpai Yeshi) spoke, saying, "O great Sage,listen.

Затем мудрец (*drang srong*) Ригпей Еше (*rig pa'i ye shes*) снова изрёк: « О великий мудрец, слушай!

སྤྱར་ཐབས་སྡེ་ཚན་རོ་སྤྱོར་རྣམས་པར་སྤྱར། །

The methods of compounding medicines are revealed through collective grouping of medicines having similar actions, compounding of medicines on the basis of similar taste and compounding of medicine on the basis of similar potency.

Принципы сочетания: по разделам, по вкусу и по действию.

ནད་གང་སེལ་བ་སྣན་གྱི་སྡེ་བཞུན་པ། །ག་བུར་ཅན་དན་དཀར་པོ་གི་མིྱ་དང་། །ཅུ་གང་གུར་གུམ་ལྷུན་ལ་སྡོན་པོ་
རྣམས། །ཚ་བ་ལུན་མོང་སྤྱོར་འཛོམས་སྣན་སྡེ་ཡིན། །

The groups of medicines that cure specific disorders are revealed herewith; **ga bur**, **tsan dan dkar po**, **gi wam**, **cu gang**, **gur kum** and **utpal sngon po** are the group of medicines that in general cure general hot disorder.

Объяснение разделов лекарств, устраняющих те или иные болезни. *ga bur, tsan dan dkar po, gi wam, cu gang, gur kum* и *utpal sngon po* – группа лекарств подавляющих общий жар в целом.

ཏིག་ཏཱ་གསེར་གྱི་མེ་ཏོག་དུག་མོ་ལྷུང་། །བོང་ང་དཀར་པོ་རྩ་མཁྲིས་གཡའ་གྱི་མ། །ཀྱི་ལྷེ་སྤྱོར་བ་མཁྲིས་བ་སེལ་བའི་སྡེ། །

Tig ta, **gser gyi me tog**, **dug mo nyung**, **bong nga dkar po**, **rtsa mkhris**, **g.ya' kyis ma**, **kyi lche** and **skyer pa** are the group of medicines that cure **mkhris pa** disorders.

Tig ta, gser gyi me tog, dug mo nyung, bong nga dkar po, rtsa mkhris, g.ya' kyis ma, kyi lche и *skyer pa* – группа лекарств, устраняющих трипа (*mkhris pa*).

ཅན་དན་དམར་པོ་མཛོ་མོ་སང་ལྡེང་དང་། །ཉོང་ལེན་བ་ཤ་ཀ་དང་སྤྱུ་རུ་ར། །རེ་སྐོན་སྣང་ཚི་དོ་བོ་བཙོད་དང་
ཚོས། །ཁྲག་ནད་སེལ་བར་བྱེད་པའི་སྣན་སྡེ་ཡིན། །

Tsan dan dmar po, **mdzo mo**, **seng ldeng**, **hong len**, **ba sha ka**, **skyu ru ra**, **re skon**, **spang rtsi do po**, **btsod** and **tshos** are the group of medicines that cure blood disorders.

Tsan dan dmar po, mdzo mo, seng ldeng, hong len, ba sha ka, skyu ru ra, re skon, spang rtsi do po, btsod и *tshos* – группа лекарств, устраняющих болезни крови.

གི་མིྱ་གསེར་གྱི་མེ་ཏོག་བོང་ང་དཀར། །ག་བུར་བྱི་ཚོར་དེ་བ་པར་བ་ཏ། །ཁྲག་རྩད་རིམས་ནད་སེལ་བའི་སྣན་སྡེ་ཡིན། །

Gi waM, gser gyi me tog, bong nga dkar po, ga dur, byi tsher, de ba, par pa ta, khrag rkang are the group of medicines that cure *rims*.

Gi waM, gser gyi me tog, bong nga dkar po, ga dur, byi tsher, de ba, par pa ta, khrag rkang - группа лекарств, устраняющих болезни рим (*rims*).

སླ་ཚི་བོ་ང་དཀར་མེ་དམར་ལོ་གསུམ། ལྷུང་ལྷེར་དཀར་སྤྲུག་དཔའ་བོ་དཀར་མེར་ཅན། རྣམ་པར་རྒྱ་ལུབ་སྤྲུག་ག་
ཉ་བོ་དང་། ལྷུང་བ་གང་ག་ཚུང་དང་རི་རལ་དང་། འོམ་བུ་སྤང་རྒྱན་སྤང་ཚི་དོ་བོ་དང་། བེ་ཚོང་རྒྱུར་པའི་བར་བྱུན་
དུག་སྐྱོན་སྤྲེ།

Gla rtsi, bong nga dkar po, bong nga ser po, bong nga dmar po, khyung lder dkar po and smug po, dpa'bo dkar po, and ser po, rtsad, rnam par rgyu thab, stag sha, ha bo, yung ba, gang ga chung, re ral, 'om bu, spang rgyan, spang rtsi do bo, se rgod, skyer pa'i bar shun are the group of medicines that cure poisoning.

Gla rtsi, bong nga dkar po, bong nga ser po, bong nga dmar po, khyung lder dkar po и *khyung lder smug po, dpa'bo dkar po* и *dpa'bo ser po, rtsad, rnam par rgyu thab, stag sha, ha bo, yung ba, gang ga chung, re ral, 'om bu, spang rgyan, spang rtsi do bo, se rgod, skyer pa'i bar shun* – группа лекарств против отравлений.

ལུ་གང་གིང་མངར་རྒྱན་འབྲུམ་སྤར་བུ་དང་། རྩ་རྩ་ག་དུར་ཨ་གྲོང་སྤོ་ལོ་དཀར། ལྷུག་འབྲུ་ལ་སོགས་སློ་སྐྱོན་སྤྲེ་ཚན་
ཡིན།

Cu gang, shing mngar, rgun 'brums, star bu, ru rta, ga dur, a khrong, sro lo dkar po and sug 'dra are the group of medicines that cure disorders of the lungs.

Cu gang, shing mngar, rgun 'brums, star bu, ru rta, ga dur, a khrong, sro lo dkar po и *sro lo sug 'dra* и др. – группа лекарств для лёгких.

སླེ་ཏེས་ཀུརྩ་ཀ་རི་ཨ་ག་བྱ། འོ་རྩོད་རྩ་རྩ་གུ་གུལ་སྐྱོག་སྤྲེ་རྣམས། ལྷུང་དང་ཚད་པར་ལྷན་པའི་སྐྱོན་སྤྲེ་ཡིན།

sLe tres, kaNDa ka ri, a ga ru, go snyong, ru rta, gu gul and *sgog skya* are the group of medicines that cure hot disorder associated with *rlung*.

sLe tres, kaNDa ka ri, a ga ru, go snyong, ru rta, gu gul и чеснок – группа лекарств против сочетания лунг (*rlung*) и жара.

བསེ་ཡབ་མ་རུ་བྱ་སྤྲེ་སྤར་བུ་དང་། ལྷུག་ལ་སེ་འབྲུ་སྐྱ་སྤྲེ་རྩ་ར། བད་ཀན་ཚ་བ་སེལ་བའི་སྐྱོན་སྤྲེ་ཡིན།

bSe yab, ma nu, 'u su, star bu, utpal, se 'bru, sga skya and *skyu ru ra* are the group of medicines that cure hot disorder associated with *bad kan*.

bSe yab, ma nu, 'u su, star bu, utpal, se 'bru, sga skya и *skyu ru ra* – группа лекарств, устраняющих жар бекен (*bad kan*).

སྐྱུ་རྩ་རྩ་རྩ་ཤིང་ཀུན་ཁ་རུ་ཚྭ། བཙོང་མོག་བད་རླུང་སེལ་བའི་སྐྱུ་རྩ་ལྗེ་ཡིན། །

sMan sga, sga skya, shing kun, kha ru tshwa, btsong, sgog are the group of medicines that cure combined disorders of *bad kan* and *rlung*.

sMan sga, sga skya, shing kun, kha ru tshwa, лук и чеснок – группа лекарств, устраняющих сочетание бекен (*bad kan*) и лунг (*rlung*).

སེ་འབྲུ་ཚོ་བ་འཇིག་དང་པི་པི་ལིང་། སྐྱུ་རྩ་ཚོ་ཏུ་ཀ་དང་ཀ་ཀོ་ལ། ལྷག་སྐྱེལ་ཤིང་ཚོ་འངམ་འབྲས་བྱི་ཏང་ག། ད་མིས་ཟླ་
ར་ནག་པོ་ལ་ལ་ཕུད། དབྱི་མོང་སྲུབ་ཀ་ལྗེ་ཚོ་ཚབས་རུ་ཚྭ། ལྷ་ཚོ་རྒྱམ་ཚོ་རུ་ཚོ་ཐལ་ཚོ་རྣམས། བད་ཀན་གྲང་བ་སེལ་
བའི་སྐྱུ་རྩ་ལྗེ་ཡིན། །

Se 'bru, pho ba ris, pi pi ling, sman sga, tsi tra ka, ka ko la, sug smel, shing tsha, 'jam 'bras, byi tang ga, da lis, zi ra dkar po, la la phud, dbyi mong, srub ka, lce tsha, tsabs ru tshwa, rgya tshwa, rgyam tshwa, rwa tshwa and *thal tshwa* are the group of medicines that cure cold disorders associated with *bad kan*.

Se 'bru, pho ba ris, pi pi ling, sman sga, tsi tra ka, ka ko la, sug smel, shing tsha, 'jam 'bras, byi tang ga, da lis, zi ra dkar po, la la phud, dbyi mong, srub ka, lce tsha, tsabs ru tshwa, rgya tshwa, rgyam tshwa, rwa tshwa и *thal tshwa* – группа лекарств, устраняющих холод бекен (*bad kan*).

རྩ་ཏི་བུ་རམ་རུས་སྐྱ་རླུང་སྐྱུ་རྩ་ལྗེ་ཡིན། །

Dza ti, bu ram (jaggery) and various bones are the group of medicines that cure *rlung* disorders.

Dza ti, бурам (bu ram) и различные кости – лекарства для лунг (*rlung*).

སྐྱོས་དཀར་ཐལ་ཀ་རྩོ་རྩོ་མ་ར། མིང་ལྗོང་སྐྱུ་རུ་ལྷ་སེར་སྐྱུ་རྩ་བྱི་ལྗེ། །

sPos dkar, thal ka rdo rje, so ma ra dza, seng ldeng and *skyer pa* are the group of medicines that cure *chu ser* disorders.

sPos dkar, thal ka rdo rje, so ma ra dza, seng ldeng и *skyer pa* – группа лекарств для чхусер (*chu ser*).

སྐྱ་རྩི་ཤིང་ཀུན་སྐོག་རྒྱ་མ་རུ་ཚོ། ཐང་སྐོམ་ལང་ཏང་ཚོ་དང་བྱི་ཏང་ག། དྲིས་འབྲུ་འབྲུ་སྐོག་ས་ཕུར་ཐལ་སྐོག་ཤིང་
འབྲུ། དུ་བ་གཡེར་མ་རྒྱ་མ་སྐོག་སྐྱུ་རྩ་བྱི། །

gLa rtsi, shing kun, sgog skya, ma ru tse, thang phroms, lang tang tse, bui tang ga, dres 'bru, 'bu skyogs, phur thal, srin shing 'bru, dwa ba, g.yer ma, sbru ma are the group of medicines that cures *srin* disorders.

བཙོ་ལྷ་ལྷ་པ་དྲུག་ཤིང་གསུམ་པ་ཉི་ཤུ་དྲུག་ཏུ་སྦྱར་བ་གཅིག་ཤིང་པ་དྲུག་སྟེ་དྲུག་ཅུ་ཙུ་གསུམ་མོ། །འཕེལ་ཟང་བདུན་ཅུ་ཙུ་
བཞི་ཉེན་པོར་སྦྱོར། །

Methods of compounding medicines are of two on the basis of taste and potency. Compounding medicines on the basis of taste consist of fifty-seven different combinations. The combination of two different tastes includes five sweet-based taste¹, four sour-based taste², three salty-based taste³, two bitter-based taste⁴ and one hot-based taste⁵. The combination of three different tastes includes ten sweet-based taste⁶, six sour-based taste⁷, three salty-based taste⁸ and one bitter-based taste⁹. The combination of four different tastes includes ten sweet-based taste¹⁰, four sour-based taste¹¹ and one salty-based taste¹². The combination of five different taste includes five sweet-based taste¹³ and one sour-based taste¹⁴. In all, there are fifteen different compounds in each of the four and two combined taste, six different compounds of five combined taste, twenty different compounds of three combined taste, one compound of six combined taste and six different compounds of the individual six tastes, thereby making a total of sixty-three compounds. These compounds are to be employed against the seventy-four distinct classifications of disorders derived from an excess and deficiency of *nyes pa*.

Принципов сочетания два: по вкусу и по действию. Сочетаний по вкусу может быть пятьдесят семь, двойных сочетаний на основе сладкого вкуса – пять, на основе кислого вкуса – четыре, солёного – три, горького – два, жгучего – одно. Тройных сочетаний на основе сладкого вкуса – десять, кислого – шесть, солёного – три, горького – только одно. Сочетаний четырёх вкусов на основе сладкого – десять, кислого – четыре, солёного – одно. Сочетаний пяти вкусов на основе сладкого – пять, на основе кислого – одно. Итого сочетаний по два и четыре вкуса – по пятнадцать, по пяти вкусам — шесть. Сочетаний трех вкусов – двадцать, шести — одно; и шесть простых вкусов - всего шестьдесят три. Это средства против семидесяти четырех [комбинаций] увеличений и истощений.

རུས་པར་སྦྱར་ལ་འོ་དང་སྦྱང་བ་གཉིས། །འི་བྱེད་སྦྱོར་སྦྱོར་ལྡེ་ཚན་ལྷ་འམ་བདུན། །ཐང་བྱེ་རིལ་བུ་ལྡེ་གུ་སྦྱོར་མར་
ལ། །སྦྱོར་ཚང་འབྲི་ཏ་གཉིས་ཏེ་བདུན་དུ་བཤད། །

Methods of compounding medicines on the basis of potency consist of two main approaches: *zhi byed* (pacification) and *sbyang byed* (evacuation). The techniques of compounding pacifying medicine consist of five or seven categories. Decoction, powder, pill, paste, medicinal butter are the five categories. An addition of medicinal *chang* and *khanda* makes seven categories.

Сочетаний по действию два: умиротворяющие (*zhi byed*) и очищающие (*sbyang byed*). Групп умиротворяющих лекарств пять или семь: отвары, порошки, пилюли, пасты дегу, лечебные масла – пять, а вместе с лечебным чангом и кханда – будет семь.

སྦྱོང་བྱེད་འཇམ་ཚི་བཤལ་སྦྱུགས་ནི་ཅ་ཏ། །སྦྱོང་སྦྱོར་ཉེས་གསུམ་འདུས་པ་མགོ་ནང་འབྱེན། །བཞི་བརྒྱ་ཙུ་བཞི་ནང་གི་
གཉེན་པོར་སྦྱོར། །ཞེས་གསུངས་སོ། །

The techniques of compounding evacuative medicines consist of mild enemas, purgatives, emetics, strong enemas and nasal cleansing which cleanse the disorders of *rlung*, *mkhris pa*, *bad kan* (*nyes pa gsum*), *'dus pa* and head disorders, respectively. They are used against the four hundred and four distinct classifications of disorders.” Thus it was said.

Очищающие: джамци (*'jam rtsi*), слабительные, рвотные, нируха (*ni ru ha*) и носовые очищающие, которые устраняют три ньепа, сложные комбинации (*'dus pa*) и болезни головы. Это средства от 404 болезней.» Так сказано.

བདུད་རྩི་སྒྲིང་པོ་ཡན་ལག་བརྒྱད་པ་གསང་བ་མན་ངག་གི་རྒྱུད་ལས་སྡེ་ཚན་དང་སྦྱར་ཐབས་བསྟན་པའི་ལཱ་ལྷན་གྱི་ཤུ་རྩ་གཅིག་པའོ།།

This is the twenty-first chapter, which reveals the groups and methods of compounding medicines, from the Secret Quintessential Instructions on the Eight Branches of the Ambrosia Essence Tantra.

Это двадцать первая глава «Объяснение разделов и принципов сочетания» из «Экстракта амриты — восьмичленной тантры тайных наставлений».

Перевод с тибетского на русский Анастасия Теплякова

¹ Five sweet-based tastes are sweet and sour; sweet and salty; sweet and bitter; sweet and hot; and sweet and astringent.

² Four sour-based tastes are sour and salty; sour and bitter; sour and hot; sour and astringent.

³ Three salty-based tastes are salty and bitter; salty and hot; salty and astringent.

⁴ Two bitter-based tastes are bitter and hot; bitter and astringent.

⁵ One hot-based taste is hot and astringent.

⁶ Ten sweet-based tastes are sweet, sour and salty; sweet, sour and bitter; sweet, sour and hot; sweet, sour and astringent; sweet salty and bitter; sweet, salty and hot; sweet, salty and astringent; sweet, bitter and hot; sweet, bitter and astringent; sweet, hot and astringent.

⁷ Six sour-based tastes are sour, salty and bitter; sour, salty and hot; sour, salty and astringent; sour, bitter and hot; sour, bitter and astringent; sour, hot and astringent.

⁸ Three salty-based tastes are salty, bitter and hot; salty, bitter and astringent; salty, hot and astringent.

⁹ One bitter-based taste is bitter, hot and astringent.

¹⁰ Ten sweet-based tastes are sweet, sour, salty and bitter; sweet, sour, salty and hot; sweet, sour, salty and astringent; sweet, sour, bitter and hot; sweet, sour, hot and astringent; sweet, sour, bitter and astringent; sweet, salty, hot and astringent; sweet, salty, bitter and astringent; sweet, salty, hot and astringent; sweet, bitter, hot and astringent.

¹¹ Four sour-based tastes are sour; salty, bitter and hot; sour, salty, bitter and astringent; sour, salt, hot and astringent; sour, bitter, hot and astringent.

¹² One salty-based taste is salty, bitter, hot and astringent.

¹³ Five sweet-based taste are sweet, sour, salty, bitter and hot; sweet, sour, salty, bitter and astringent; sweet, sour, bitter, hot and astringent; sweet, sour, salty, hot and astringent; sweet, salty, bitter, hot and astringent.

¹⁴ One sour-based taste is sour, salty, bitter, hot and astringent.